

Polner Zoltán

NÉPI IMÁDSÁGOK A SZÖGEDI NEMZET AJKÁN

1975. április 11-én író-olvasó találkozóra utaztam Baksra, egy Szeged és Csongrád közötti kisközségbe. Azokban az években minden időmet babonák, szokások, népi imádságok gyűjtésére fordítottam. Így történt ez akkor is. Mivel két órával hamarabb érkezem a faluba, taláломra kiválasztottam egy utcát és abban egy szegényes házat. A szokásosnál is szegényebb épület volt, tenyérnyi ablakkal. A fehérre meszelt szoba félhomályában különös kép fogadott. Az asztalnál egy meggyötört arcú, ősz hajú férfi és egy másik férfi evett, a sarokban levő vetett ágyban pedig egy asszony feküdt mozdulatlanul.

– Beszélhetnék a mamával? – kérdeztem.

– Beszéljen, ha tud. A papot várjuk – mondta a fiatalabb férfi hosszú hallgatás után.

Odaültem mellé az ágyra, és bekapcsoltam a magnetofont. Ránéztem a mézsfehér arcra, amely szinte világított a homályban. A döbbenettől alig tudtam megszólalni.

– Imádkozzunk! – mondtam, és belekezdtem a jól ismert imádságba, és akkor akadozó hangon Molnár Edéné Varga Eszter mondani kezdte:

Én lefekszek én ágyamba,
mint Urjézus koporsóba.
Mellém töszöm két karomat,
misemondó két gyertyámat.
Szent oltár, szent köröszt,
került körül a házamat,
őrizd, angyal, a lelkömet!
Kakasok szólását hallom,
Máriát szívből kiáltom.
Kelj föl, Mária, kelj föl,
mert elvitték szent fiadat a zsidók udvarába!
Oszlophoz kötötték,
vaslánccal láncolták,
valahol csak egy csöpp vére elcsöppent
az angyalok fölszödték,
kehölybe tötték,
paradicsomba vitték,

Krisztus Urunk elébe tötték.
Krisztus Urunk pedig azt mondta:
aki ennél a három szent csöpp vérnél erősebb,
az ártson énnéköm!

Úgy mentem el a házból, mint aki éveket öregedett. Magam mögött hagytam egy haldoklót, egy szegény, tehetetlen asszonyt, akiről sohasem tudtam meg, hogy részesült-e az utolsó kenet szentségében.

Ma már tudom, nem csupán egy haldokló asszony utolsó szavait vettem hangszalagra, hanem az egyre halkuló imádságok drámai üzenetét is: őrizték meg a középkori magyarság örökül hagyott imádságait.

Dehát szükségünk van-e nekünk az írt és beszélt nyelv mögött tornyosuló, még mindig ismeretlen hatalmas kincsre? Szükségünk. Ma már evidencia a beavatottak előtt, a magyar nyelv számára létfontosságú fölfedezés történt a hatvanas évek közepén. Erdélyi Zsuzsanna monumentális munkája nyomán valóban új forrásvidéket fedezett föl – írta a Hegyet hágék, lőtöt lépék... Kaposvárott megjelent válogatás elé Ortutay Gyula.

Külön öröm számomra, hogy a szövegek első kutatói szegediek voltak. Csak a legnagyobb elismerés hangján szólhatok Kálmány Lajosról, a szőregi káplánról, a csanádpalotai plébánosról, aki arra is szakított időt, hogy énekelt szövegeket jegyezzen le koldusok ajkáról.

A szegedi születésű, hányatott életű pap elsőként figyelt fel a felbecsülhetetlen értékű naiv szövegekre. Neki is köszönhető a hagyományozódott eredetmondák, ráolvasók, apokrif imádságok lejegyzése. A paraszti nép közé elvegyült papot már életében gyakorta megfeddte egyházi előjárója. Azt is mondhatnám, ily módon igyekeztek megfélemlíteni, hiszen népszérsége, tudományos felkészültsége messze túlnőtt egy-egy falu határán. Kálmány Lajos azonban nem vette tudomásul az ellene irányuló támadásokat, mert műveiben látta megtestesülni a sokoldalú papi szolgálatot, a magyarságkutatást.

Az a néhány imádság, amely a Szeged népe III. kötetében megjelent biztos fogódzót nyújthat a kutatóknak. Kiváltképpen a nyomdai megjelenés nagy nyereség, mivel ezek az imádságok csak elvéve kerültek ponyvákra. A népi szövegek – imádságok, ráolvasók – gyűjtési területe Ószentiván, Szőreg, Deszk, Térvár, Törökkanizsa volt. A lejegyzett szövegeket elválasztotta egymástól, noha az én adatközlőim közül sokan hármát-négyet is összekapcsoltak.

Őjzed, őjzed az embert! Kálmány által gyűjtött szöveg Erdélyi Zsuzsanna kötetében is megjelent (86. szöveg) az alábbi korabeli jegyzettel: „Az e fajta imádságokat ma már jobbra csak az öregasszonyok imádkozgatják, és a koldusok éneklis is, jobban mondva: dúdolják. Énekelni többet hallottam, de mivel a koldusok megtudták, hogy ki akarom én nyomtatni, nagyon óvatosak voltak s így csak ezt jegyezhettem le ének után.”

Már a múlt századvégén is a legszegényebbek, a kevés iskolát végzett asszonyok, emberek mondták el az imádságokat. Ez azóta sem változott, többnyire két-három osztályt végzett adatközlőim voltak, de nagyon sok írástudatlan is volt közöttük. Másfelől már akkor is sok gondot jelentett a gyűjtés, emberek „vallatása”.

Az sem tekinthető véletlennek, hogy Szeged mintegy központja lett a néprajzkutatásnak. Tömörkény István, Móra Ferenc és mások népi ihletésű irodalmi munkássága szinte sugallta a kutatás folytatását és európai rangra emelését. A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma, Solymossy Sándor, Buday György, Ortutay Gyula és nem utolsósorban Bálint Sándor munkássága elemi erővel követeli, hogy a polgárosodó Szeged a hatalmas kiterjedésű tanyavilágra is figyeljen. E kettős kötésben teljesedik ki Bálint Sándor rendszerező szellemtörténeti-néprajzi munkássága a hatvanas-hetvenes években.

Elég csak néhány fontosabb munkájára utalnom: Egy magyar szentember (1942), Szegedi szótár (1957), Ünnepi kalendárium (1977), A szegedi nemzet (1980).

Az ő tudósi útmutatásának köszönhetjük, hogy ma értjük régvolt kutatók sokfelé indázó anyagát, és tudjuk azt is, hogy milyen kevés anyag áll a népi imádságok vizsgáló rendelkezésére.

A hatvanas évek elejétől kezdve rendszeresen gyűjtöttem már Csongrád megyében, amikor egy beszélgetés során a következő hangzott el: „A dolog úgy áll, hogy akár Erdélyi Zsuzsanna, akár Zoli – a Hegyet hágék, lőtöt lépék vagy a Föld szülte fáját című könyvében – dokumentál. Ez elsősorban dokumentáció. Anyagdokumentáció. Ezen van a hangsúly. Tehát nem köthet bele valaki, hogy ja, kérem, a Magyar Nyelvőr 1885. évfolyam, ennyi és ennyi oldalán van egy kis közlés, ön arra nem hivatkozott. Ez fölösleges. Az, hogy dokumentumokat nyújt, az mindennél többet ér.”

Még szerencse, hogy szerkesztőm, Péter László is hasonló hitvallással fogadta a gyűjtött anyagot, és illesztette kötetemet a Szeged múltjából sorozat élére. Ez azonban nem vigasztal meg engem, mert most visszagondolva a végzett munkára, bizony-bizony alig néhány öreg dajkát tudtam kifaggatni, pedig nem kíméltem magamat.

„Teljesen valószínűtlen, hogy sorban végigkérdezhetjük öregeinket – írja Erdélyi Zsuzsanna. Még mindig kevesen vagyunk az értékmennyiséghez képest, amely öregeink agyában rejtőzik, elrejtve a szóbeliségben főtmaradt középkori irodalom egyes műfajainak nyomát.”

Bálint Sándortól pedig megtanultam: „A szegedi hitélet számos paraszti, népi jellegzetességet őriz. Szeged ama katolikus etnikai tájcsoportjaink közé tartozik, amelyek egyrészt a hitújítás, másfelől a hódoltság, nyomukban a paphiány következtében középkorias hitüket, szakrális megszokásaikat megőrző népszigetekké váltak. Kialakult e tájakon a szakrális népi

önellátás, benne az orális, vagy nemzedékről-nemzedékre öröklődő élőszavas hagyományozás készsége, a középkori, de most már elnépiesedett liturgia tisztele.”

Hadd tegyem hozzá ehhez, akiktől szakrális szövegeket gyűjtöttem, azok babonát, balladát, népmesét, természetmagyarázó hiedelmet és más egyebet is tudtak. Persze nem mindenki, de ez a tény akkor sem kerülhető meg!

Az imádságok gyűjtése során legalábbis azok az adatközlők leptek meg, akik hosszan recitálták imádságukat. A kiskundorozsmai Bende Lajosné egy 34 soros felajánlás után hetvenhét soros apokrif szöveget mondott el. A füzérszerűen egymáshoz kapcsolódó verseket máshol külön-külön is gyűjtöttem, mivel az adatközlő csak egy strófát tudott. Ugyanakkor felmérhettem azt is, hogy melyek azok az imádságok, amik e szöveg-együttesből hiányoznak, amelyeket másol kell keresni.

1.

Ehun gyün a Jézus,
lelkemlátó Jézus,
örök dicsőséget mondó Jézus,
Ó, Jézus, várj meg engem, Jézus!
Kész a lélek,
beteg a test
a sok bűnnek miatta.
Ehun gyűnnek a szent ünnepek.
Engedd, hogy én gyovont ember lehessek!
Urat akarok hozzám venni,
jöjj hozzám, Uram-Teremtőm
szent testestül,
szent lelkestül
lakozzál énbennem!

2.

Názáretben a Jézus,
arany fának arany ágán
szíve szomorodva.
Szent oldalát megnyitván
szent szájával kajáltja:
jöjj el Gábrriel angyal,
menj el a fekete földre,
hirdesd az én könyörgő imámat
a mi imádságunk által.

3.

Helyet szerzetek a lelkinék
harmadnapnak előtte.
Istennek hív szent angyala
engem őrzésed alá
az Úr kegyelméből
bízott anyám méhibül.
Világ oda ne látogass!
Fényeddel éjjel látogass,
őrizz és támogass!

4.

Ó, hajnal, hajnal
piros színű szép hajnal
akibe Mária nyugodik,
Úr tülle születik,
pokol tőle töretik.
Eleven ostya, Uristen
néked adom testemet, lelkemet,
életemet, halálomat,
tőled várok örök üdvösséget.

5.

Ó, sátán, sátán,
ne kísértgess engem,
mert van nekem három fejem,
három őrző angyalom.
Az egyik őriz,
a másik vigasztal,
a harmadik a lelkem várja.

6.

Az égen egy madár,
de nem madár,
szárnyas angyal.
Szárnya alatt szent oltár,
szent oltáron Benedik,
Benedikbe kinyílt rózsa.

7.
Kakasok szólnak,
Máriát kiáltják:
Kelj föl, Mária!
Mefogták az ártatlan Jézuskát,
viszik a magas keresztfára,
három szögre szögezik,
három csepp vére kicseppent,
az angyalok felszedték,
ólomtanyárra tették,
Krisztus elébe bevitték.
Krisztus Jézus sem szólt, sem beszélt,
Aki ezt az imát elmondja este-reggel
megmenekszik hét halálos bűntől.

8.
Én lefekszek én ágyamba,
mint Úrjézus koporsóba.
Álom engem meg ne csaljon,
gonosz tőlem eltávozzon!
Kerüld körösz lelkemet,
őrizz angyal engemet!

9.
Mellettem van szent asszony,
szent asszonynál szent gyerek,
szent gyereknél szent kereszt,
aki annak a szent keresztnek árt,
nékem is ne ártson!

Mindaz amit Bálint Sándor kedves naivitásnak nevez ezekben a szövegekben, nem biztos, hogy az adott időszakban valóban annak is minősült. Most felolvasott imádság minden versszakában található olyan mondat, amelyik az Ómagyar Mária-siralom hangütésére, előadásmódjára emlékeztet. Az itt felsorolt imafüzér minden darabjához tudnék kapcsolni még legalább 50-100 variánst, és szebbeket is mások elmondásában. Kérdés, vajon a „mennység” elvezetne-e az archetípushoz? Véleményem szerint minden egyes kompozíció sajátos költői képekkel, ritmussal, fokozással rendelkezik. Minden imádságnak más *egyénisége* van! „Pedig minden variáns messzemenően kollektív alkotás.” A szövegek archaizmusáról mindenkor meggyőződhetünk. Vajon milyen naiv bölcsességet őriz az alábbi imádság, amelyet Gutáról hozott kitelepítettként Pitvarosra Varga Péterné.

Vizet veszek jobb kezembe,
gyónom a Szentlélek Uristenhez.
A harangok megszólalnak,
az angyalok megörülnek,
de egy nem örül meg,
aki apját, anyját megszidja,
nem megszidja,
meghantolja.
Menj el te, bűnös lélek,
szedd össze fűdnek, fádnek levelét,
úgy menj be örök dicsőségbe!
(Pitvaros)

Párhuzamként Tácsi Istvánné szemverésre való ráolvasóját is elmondom, aki 1919-ben született Rábén. Szívem szerint a ráolvasókról, ezekről a csodálatos mágikus szövegekről is beszélnek, de sajnos nem tehetem, pedig a nagyvonalúan összegző, kitűnő tudóst, Pócs Évát megörvendeztettem volna egy-két varázslattal.

Eredj, menj el Asszonyunk, Mária,
Szent Simon földjire!
Szödd mög a földnek zsírját
és az égi harmatot.
Füröszd meg benne a te szent fiadat,
az áldott Úrjézust!

Szeretnék még a költői képekről, azok ősiségéről és az imádságokban található alliterációkról szólni. Mindkettő századok mélyére vezethető vissza.

Én kimegyek én ajtómon
föltekintek magos mennybe.
Ott látok egy hímes kápolnát,
nem hímes kápolna,
szent Ambrus toromja.

Kívül aranyos
belül irgalmas,
abba van szent szék,
abba ül asszonyunk, Szűz Mária.

(Id. Gonda Antalné – Deszk)

Nyugodt szívvel mondhatom, az imádságlíra, a népi imádságok zöme látomáslíra. Egy párhuzamra azonban szívesen hivatkozom:

Julia szép leány egykoron kimöne
búzavirág-szödni a búzamezőbe.
Föl is föltekinte a magos egekbe –
Egy szép gyalogösvény hát ott jődögél le,
azon ereszködék fodor fejér bárány,
A napot s a holdat szarva között hozván.

A vers a pogánykori költészeti képzetek felhasználásával alakította ki a csodás látomás keresztény jelenetét. Mindez nagy régiségre is vall, s megmagyarázza azokat a nagyon kiérlelt, ritka költői és nyelvi szépségeit, amelyek Julia szép leány énekét a magyar balladastílus egyik különleges csúcsteljesítményévé avatják (Vargyas Lajos).

Kutatóink eddig többnyire a Világ világa, /Virágnak virága alliterációt elemezték-népszerűsítették az Ómagyar Mária-siralom kapcsán. Majd az azt követő két betűrímes sort is – Keservesen kínzatul, /Vas szegekkel veretel, – amely már szenvedéstörténeti motívum a javából. Úgy tűnik, hogy régen egyazon versen belül az ütemek száma állandó volt, de az egyes ütemek szótagszáma szabadon váltakozhatott. Ebből a sajátságból nyomon követhető, kihalható az imaszövegek belső dallamszerűsége, művészi változatossága.

Ki háza, háza
Szent Benedek háza.
Vas a kulcsa,
réz ajtaja
tömény az ablaka.
.....

Figyelemre méltó még az is, hogy két-három összetartozó sornak gyakran azonos a ritmikai szerkezete, amelyet gondolatritmussal avatnak hangszülyszerűen zeneivé.

Föld szülte világát,
világ szülte Szent Annát,
Szent Anna szülte Máriát,
Mária szülte szent fiát,
a világ megváltóját.

Ugyan miért ne lelkesedtem volna az imádságokban fellelhető alliterációkért, amikor az Ómagyar Mária-siralom óta ilyen mennyiségben nem kerültek elő, és egyáltalán, milyen népköltészeti termékről van szó, amely feledteti a vala/vala rímforumált, vagy a nyelvújítási szócsavarásokat? A balladák modern nyelvén beszél, vagy talán a népi imádságok nyelvén szólalnak meg a balladák? A népmesék, a ráolvasók?

Mert az alábbi alliterációkra csak első nemzeti versünkben – a Siralomban – találtam eddig példát:

Dárdával, dárdázzák,
koronával koronázzák.

Vasustorral ustorozták,
dárdával szurkálták.

Kőoszlophoz kötözték,
vasvesszővel vesszőzték.

Tövissel tövisték,
söprűvel söprűzték.

Dárdával dárdázzák,
szent szakállát szálankint szaggatják.

Az imádságlírásban a hívó rímre egész rímfűzér felel. A rímek e bájos naivitásában megfigyelhető egyfajta kezdetleges epikus fölsorolás monoton zeneisége, amely (talán) az összöveg sajátja lehetett.

Kérdés, hogy a gyűjtött szövegeket el tudom-e olvasni. Avagy másképpen fogalmazva, egy talált arany tárgy megtisztítása és értelmezése. Hogy miért mondom mind ezt? Azért, mert újraolvasva az imádságokat, sokszor nem értettem a magyarul írt mondatokat.

Az alábbi szöveget Sándorfalván gyűjtöttem. (Elmondta Dobos Antalné, aki Vas megyében született). Mindjárt hozzáteszem, ez az imádság Csongrád megyében nem ismert, ha mégis, akkor a Dunántúlról hozták, vagy más úton került ide!

Fehér rózsza, Mária,
gyönggyel gyökeredzik,
arannyal virágozik.
Négyszögletes a mi házunk,
négy szép őrző angyal fekszik benne

míg a Jézus aluszik.
Kakas megszólamlódik,
világ fölvirrad.

.....

Hasonló sorokkal indul Erdélyi Zsuzsanna 134. szövege. Adatközlője Vasszécsényi.

A Hegyet hágék 115. 116. 117. 118. 121. 123. 129. 130. 131. 135. 137 szövegére hivatkozom, mert én ezt az imádságot nem gyűjtöttem.

Fehér rózsa, Mária
2. sor: Engem Jézus született
engem Jézus talála
engem az Úrjézus találjon
engem Jézus találjon
engem Jézus táplálj
engem Jézus találj meg!
engem Isten találjon.

Most vesszük össze ennek az imádságnak a *második sorát* az imaponyván megjelenttel, amely 1888-ban nyomtatott Budán Bagó Márton és fiánál. (Négy szép ének és két imádság az élő szent olvasó rózsafüzér királynéjához.)

Fehér rózsa, Mária
egem Jézus tanyája
szent igéjével
három pecsétjével
négy szegletjével.

Nézzünk egy másik példát, amelyhez gazdag anyagot gyűjtöttem én is (Kistelek, Mindszent, Üllés, Deszk, Apátfalva, Zákányszék, Klárafalva):

Ó, hajnal, hajnal,
szép piros hajnal
nap tőle keletik,
pokol tőle távozik
nap tőle keletik
pokol tőle töretik
Úr tőle születés
pokol tőle töredék
Jézus tüle születik
pokol tüle töretik

Ugyanez Erdélyi Zsuzsanna gyűjteményében: 154. 157. 192. szöveg.

Piros hajnal hasadá,
akibe Mária nyugodá,
Úr tüle születik,
pokol tőke töretyik

Szeged népe, III. kötetében közöl imádságokat a tudós pap, Kálmány Lajos. Deszki szövege a következő:

Piros hajnal hasadoz,
kibe Mária mögnyugod.
Úr szülője születék
pokol törje töreték.

Eleven ostya az Úr Isten,
néköd adom lelkömet,
fekete földnek testömet.

Ugyancsak ennek az imádságnak egy igéjét is összevettem Pais Dezső véleményével, amely Hozzászólás Erdélyi Zsuzsanna előadásához kapcsán hangzott el. A gyűjtő ugyanis ekkor mutatta be a Magyar Tudományos Akadémián szövegeit.

„A Kapuvárról gyűjtött Mária-imádság így kezdődik: Piros színű szép hajnal, kibe Mária *nyugvékol*. A nyugszik e különös tartozékának egyelőre nem tudom magyarázatát adni” – írja Pais Dezső.

Üllés és Zsana határában gyűjtött hasonló imádságban így szerepel:

Ó, hajnal, hajnal,
szép piros hajnal,
kiben Mária nyugovélt.
Úr tőle született,
pokol tőle töretett.

(Kígyópuszta, 1980.

Rácz Vendelné Nagy Vilma)

Még egy hasonlóságot állítanék példaként. Erdélyi Zsuzsanna válaszol a Confessio 1979/1. számában dr. Makra Sándor református lelkész úrnak. Ebben a következő hangzik el. 1. Kevesli, hogy összesen három református imát közöltem. 2. Sajnálatosnak tartja, hogy nem jelzem az adatközlő vallását. 3. Feltételezi bizonyos gyűjtői tendenciák érvényesítését, az ország egyes tájainak tudatos előtérbe helyezését. 4. Úgy gondolja, hogy

engem elsősorban búcsúk, piacok érdekelnek. 5. Úgy véli, hogy Önökre bízom a protestáns hagyomány összeszedését.

Csak azért részleteztem kettőjük eszmecseréjének indukáló pontjait, mert a gyűjtés során az én fejemben is megfordultak ezek a gondolatok pro és kontra.

Adatközlőimet vallásuk alapján én sem különböztettem meg. Igaz, azokat sem regisztráltam, akik nem tudtak válaszolni kérdéseimre, mert azért ilyenek is akadtak szép számmal. Gyűjtöttem szociális otthonokban, öregek napközijében, de elsősorban a házról-házra való imádkozást szereztem, önfeledt találkozások voltak ezek. Olyan községek, mint Apátfalva, Földeák, Maroslele, Kiszombor, Tápé, Szőreg vagy Csanytelek, Csongrád, hogy csak néhányat említsek a gyűjtött hatvan község közül, köztudomásúan katolikus települések, Hódmezővásárhely, Szentés már kevésbé, ám mindenhol előkerült egy-egy értékes szöveg. Ahol pedig százával mondtak ráolvasást, imádságot, oda gyakorta visszamentem.

Olvasom továbbá Erdélyi Zsuzsanna levelében: „Dr. Makra Sándor eljött hozzám, elhozta gyűjtött anyagát, mely bőséges, s történeti, de számomra a protestáns hagyomány körét nem nyitja tágabbra annál, amilyenre saját protestáns területen folytatott gyűjtéseim kijelölték.

Pusztai Jánosné kolleganóm adott át nekem a református Békés községből egy kéziratos kemény fedelű ún. vőfélykönyvet. A kötetet visszaadtam, de xeroxáltam belőle egy szöveget. Sem a szöveg előtt, sem utána semmi megjegyzés, csak pusztán a következő: imádság. Ráolvasás vagy Bornemissza Péter indulatát kiváltó báj?”

Eszi elindula urunk Jézus egy
szent úton találá egy szent
embert az úton anak ölében egy
szent gyermeket kezében egy
szent poharat nyakán egy szent
kendőt kívül aranyos belől
irgalmas aki abból a szent
pohárból iszik avval a szent
kendővel meg kendik soha
el nem kárhozik aszti kelyhel
Igyál szent vért végy szent
lelket Maragy meg atte igaz
hitedben, mint urunk Jézus is
megmaradt az ő igaz hitében.

„E szöveg református vagy nem református mivoltát avagy sajátos funkcióját nem faggatom. Mindenesetre egyik-másik elemében ráolvasó-

ra emlékeztet, de grálmotívumot is előhoz, tovább az archaikus népi imádságműfaj, egy-egy képét, más összefüggésben.”

Hadd idézzem saját gyűjtésemet 1976. júniusából, amikor Apátfalván jártam (Ferencsik Józsefné Németh Viktória, 1895).

Ijedtségre tudok ráimádkozni... Mondjuk magára... Lehet?... Jól van! Imádkozzon rám!... Akkor üljön le ide! Szemben áll velem. Megfogja a fejemet. Mormolja az imát – háromszor – és minden végzéskor háromszor félreköp a földre.

Kelj föl, Szentlélek Uristen,
te is, Zoltán, serkenj fel!
Menj el az Urjézus Krisztus elé.
Igyál szent vért,
szent lelket!
Szólongat Urunk Jézus
szólongató Szent Jánossal.
Tapogat a tíz ujjával.
Elébed küdi az oroszslánt
ékes koronájával,
kit a fejedre téssen.
Az által akar üdvözíteni.
Dicséretes dicső Isten,
könyörgünk kegyes Isten,
mégis kérünk Atyaisten,
hogy a tested tömlöcébe
gonosz forog az oltár szivibe.
Gonosz el akarja kárhozatni,
de mégis kérünk Atyaisten
világosítsd fel az ő lelkit
és láthssa az ő Urát és Istenit.

A hasonlóságok egyértelműen kimutathatók, a motívumok is, sőt a funkció is Erdélyi Zsuzsannát igazolja.

Konklúzióként a következőket kívánom leszögezni. Azért kerestem párhuzamokat a Hegyet hágék, lőtöt lépék és a Föld szülte fáját kötet között, hogy bizonyítsam, amit Erdélyi Zsuzsanna országosan bemért, az érvényes Csongrádra is. Ha Bálint Sándor élne, most büszkén mondogatná, hogy ez természetes. Mindaz, amit ő a szögedi nemzet ajkán, és elsősorban Alsóvároson fölfedezett Európa számára, az országosan is megtalálható!

Ugyanakkor keserűen állapítom meg, hogy nincs országos gyűjtés!!!

Vajon Borsod, Békés, Bács-Kiskun, Szolnok, Vas, Komárom, Tolna, Baranya, Hajdú, milyen anyaggal kíván két évtized után hozzájárulni a gyűj-

téshez, vagy ezekben a megyékben megszűnt a néprajzkutatás? Legalább százezer szövegnek kell lennie már az archívumban. Nem tizenkilenc megyéről van szó, hanem a határokon inneni és túli Magyarországról, a magyarságról, amelynek nyelvi archaizmusa most pusztul el a szemünk előtt.

Hát nincsenek már néprajzi szabadcsapatok Magyarországon? Hát már mindenki megöregedett, elfásult, visszavonult?

Hölgyeim és Uraim! Történt, ami történt – a népi imádságokat azonnal, de gyűjteni kell! Mert miről is van szó? A nemzet múltjáról, és arról, hogy

Napbaöltözött ősanyánk
arany igét szólván szólal,
minden szava harangzúgás,
minden könnye komor század.
Gyönggyel gyökeredző éjek
állják körül néma arcát
s ablakán benéz halkán
a múltó idő: Magyarország.

APOCRYPHAL PRAYERS AROUND SZEGED

ZOLTÁN POLNER

In his study the author systematises the apocryphal prayers from the southern Great Plain.

These prayers were recognised already during the last century. Orbán Grün, a typographer in Szeged, published apocryphal prayers already in the 1820s.

In 1891 Lajos Kálmány was the first folklorist who presented apocryphal prayers in the third volume of his book, „The people of Szeged”. In spite of Church prohibition the priest and folklorist Kálmány published ten apocryphal prayers from surroundings of Szeged.

Sándor Bálint, the later professor of the Department of Ethnology at the University of Szeged recognised the real importance of these prayers. According to him the popular religious customs of the Middle Ages remained unchanged in the Szeged region partly because of the Turkish occupation and partly because of the Reformation and the lack of priests.

The apocryphal prayers were accepted as a separate genre in the early 1970s due to the activity of Zsuzsanna Erdélyi.